

In dit bulletin worden artikelen en berichten opgenomen met betrekking tot het werkkterrein en de activiteiten van de vereniging, de ingestelde werkgroepen, individuele leden of derden. Een ieder, al dan niet lid van de vereniging, kan ideeën, suggesties en materiaal aanleveren op onderstaand redactieadres. De redactie zal beoordelen of het aangeboden materiaal voor plaatsing in aanmerking komt.

Dit bulletin zal drie keer per jaar verschijnen en wordt gratis aan de leden van de vereniging verstrekt. Voor niet-leden is het bulletin, tegen betaling van € 7,- per exemplaar, verkrijgbaar bij:
C. Tersteeg, Freesiaalaan 30, 9951 GM Winsum.

Redactie:

J. Wicherts-Van Dijken
M. Meijer
J. A. Groothof
J. Huitsing
T. van der Schoor
J. Stevens
C. A. Tersteeg

Redactieadres:

Freesiaalaan 30, 9951 GM Winsum
www.winshem.nl
e-mail: info@winshem.nl

Voorzitter

Drs. J. Tersteeg
Westerstraat 31, 9951 EM Winsum
telefoon: 0595-442456

Secretaris

Jhr. Ir. C. de Ranitz
Bellingeweer 10, 9951 AM Winsum
telefoon: 0595-441921

Penningmeester

I. van der Molen-Huisman
Hendrik Werkmankade 6, 9951 MD Winsum
telefoon: 0595-443050

Algemeen Adjunct

J. Venhuizen
Schepperijlaan 56, 9951 BL Winsum
telefoon: 0595-441574

Leden

H. Bolhuis
't Hoffe 1, 9951 EX Winsum
C.A. Tersteeg
Freesiaalaan 30, 9951 GM Winsum
J. Veltman
Schoolstraat 12, 9951 EL Winsum
E. Visser
Singelweg 63, 9714 AS Groningen
B.J. Haak
Freesiaalaan 29, 9951 GL Winsum

Kosten lidmaatschap: € 17,50 per jaar, bij verzending
€ 21,50 per jaar. Bij beëindiging van het lidmaatschap
dient u dit vóór de verschijning van het Infobulletin
nummer 1 van het volgende jaar kenbaar te maken bij
de secretaris van de vereniging.

Bankrelatie: ABN-AMRO Winsum;
rekeningnr. 61 23 36 174

ISSN 1386-1530

Vormgeving: Jaap Stevens
Prepress en druk: Drukkerij van Denderen

Woord vooraf

De winter is nu echt begonnen. Dus ook in Winsum heersen griep en knorrigheid. Vandaar dat dit laatste nummer van jaargang 16 helaas niet voor de feestdagen het licht mocht zien. Maar na de olieballen en gillende keukenmeiden wist de hoestende en snotterende redactie zich te revitaliseren. En zie hier het resultaat.

Als beloofd gaat Jacques Tersteeg aan de hand van het persoonlijk briefje van onze ondeugende en ongelukkige soldaat uit Obergum uit 1831 opnieuw op zoek naar allerlei seignante details in zijn leven en dat van zijn familie.

Uit de Gelderse Achterhoek ontving de redactie een verrassend artikel van Wilfred Moddejonge, waarin hij laat zien dat Winsum begin jaren vijftig een belangrijke rol speelde bij de verbetering van de noordelijke paardenrassen door de eerste import van 17 merries uit Holstein.

Piet Noord, hoewel 'in ruste', kon het weer niet laten de 200-jarige (voor-) geschiedenis van de voormalige gemeente Winsum in vogelvlucht te beschrijven.

Hans Huitsing geeft ons letterlijk 'inzage' in een prachtige beklembrief voor boerderij Kolhorn onder Obergum uit het jaar 1769.

Voorts kunt u in samenvatting nog eens genieten van de fraaie lezing van Richard Paping over het economische leven in Winsum tussen 1550 en 1850, en aan de hand van een fantastische plaatsnaamgevingsage te weten komen waarom onze dorpen hun namen hebben gekregen.

Tenslotte, zij het wat laat, maar niet minder diep gemeend, onze nieuwjaarswens, waarvoor Jaap Stevens zelf zijn penselen ter hand nam. Kort hierna werd hij geveld door spit.

Veel leesplezier.

De redactie

Inhoud

<i>Een brief van een soldaat uit Obergum, aflevering 2</i>	2
<i>Import van 17 Holsteiner merries</i>	12
<i>Voormalige gemeente Winsum twee eeuwen oud</i>	17
<i>Een beklembrief voor boerderij Kolhorn uit 1769</i>	18
<i>Verslag van de lezing van Richard Paping</i>	20
<i>Plaatsnaamgevingsage</i>	22
<i>Nieuwjaarswens 2012</i>	23

Een brief van een soldaat uit Obergum tijdens de Belgische opstand in het jaar 1831 aan zijn familie

In het Infobulletin Winshem van mei 2011 heb ik in een eerste aflevering een handgeschreven briefje uitgegeven van de soldaat-artillerist Kornelis Bartelds Hopma aan zijn ouders, broers en zussen in Obergum, dat per post verstuurd werd vanuit het Groot Rijks Hospitaal te Utrecht op 11 mei 1831, ten tijde van de Belgische Opstand (1830-1831).

Soldaten artillerie Nationale Militie.

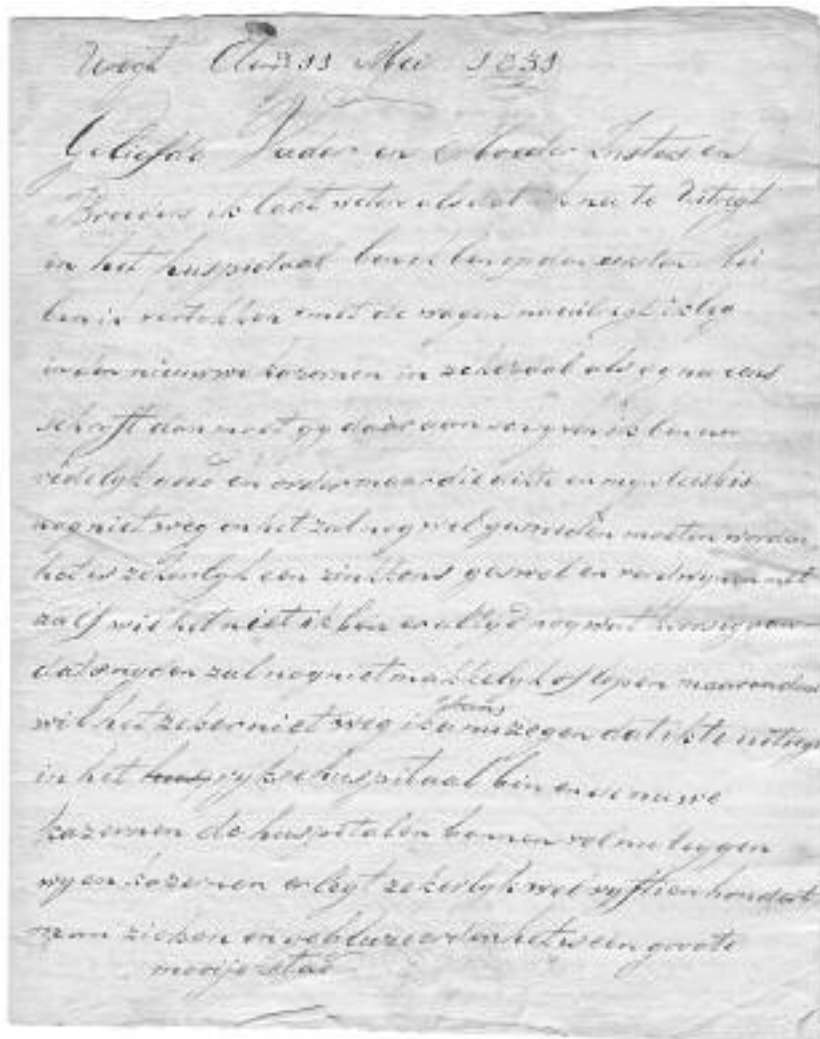
Uitgaande van dit echt locale 'document humain' besprak ik achtereenvolgens de brief als brief (tekst, materiaal, schrift en taal en dialect), gaf ik een toelichting op de verrassende inhoud van de brieftekst en ging ik op zoek in Doop- Trouw- en Begrafenisboeken van de Hervormde Gemeente van Obergum en Winsum naar de directe familie van Kornelis.

Aan het begin van deze tweede aflevering druk ik de simpele, maar in mijn ogen ontroerende brieftekst en de genealogische herkomst van de beide gezinnen waarin Kornelis leefde opnieuw af om het vervolg van mijn relaas voor lezers die de eerste aflevering niet direct bij de hand hebben zo inzichtelijk en samenhangend mogelijk te maken.

Achtereenvolgens ga ik, als beloofd, nader in op enkele familieachtergronden, te weten op de herkomst van de moeder van Kornelis' vader, Grietje Cornelis, op de pas later toegevoegde familienaam Hopma en op de vraag waar de familie en Kornelis precies woonden.

Daarna probeer ik aan de hand van Winsumse archiefstukken te achterhalen wanneer en hoe hij onder de wapenen kwam. Om te beginnen geef ik hieronder eerst een samenvatting van de

belangrijkste bevindingen tot nu toe om de vragen van deze tweede aflevering nader te beargumenteren.

De eerste bladzijde van de brief van Kornelis, fol. 1 recto. (Foto J. Tersteeg)

[4v. adressering]

Aan de E
Bartheld H. Hopma
te
Obergum in het
Provincie Groningen

[1r. brieftekst]

1 Uregt*, Den 11 Mei 1831.

Geliefde Vader en Moeder, Zusters en
3 Broeders. Ik laat weten als dat ik nu te Uitre^gt*
in het huspietaal* ben [ik ben]. Op den eersten Mei
ben ik vertrokken met de wagen na* Uitre^gt. Ik leg**
6 in den nieuwe kazernen in zikezaal*. Als gij nu eens
schrijft, dan moet gij daar aan schrijven. Ik ben nu
redelijk goed en order*, maar die dikte en mijn lees^k** is
9 nog niet weg en het zal nog wel gesneden moeten worden.
Het is zekerlijk een zinkens* geswel en verdwijnen met
zalf wil het niet. Ik ben er altijd nog wat koorsig* aan.
12 Dat snijden zal nog niet makkelijk of lopen, maar anders
wil het zeker niet weg. Ik kan u nu zegen* dat ik te Uitre^gt
in het rijkse huspitaal bin en* de nuwe**
15 kazernen*. De hospitalen bennen vol. Nu liggen
wij en* kazernen. Er legt** zekerlijk wel vijftienhondert
man zieken en gebluzeerden*. Het is een groote
18 mooie stad*.

*Uregt = Utrecht

*Uitre^gt = Utrecht

*huspietaal = hospitaal

*na = naar, **leg = lig

*zikezaal = ziekenzaal

*en order = in orde, **en mijn lees^k =
in mijn lies

*zinkens = uitpuilend, neerhangend¹

*koorsig = koortsig

*zegen = zeggen

*en = in, **nuwe = nieuwe

*kazernen = kazerne

*en = in, **legt=liggen

*gebluzeerden=gewonden

*stad [= Utrecht?]

[I.v. vervolg brieftekst]

19 Schittema*, Roelf en Pit** Benes en Harke Melles en de broer van hem en Eilke Dokes is er door* 21 getrokken. Die legt* er digt bij**. En Melle Albert het* ook en** Nijmwegen² geweest, maar ik heb hem niet gezien. Den oorlog is nog niet gedaan, maar 24 was ik maar weer bij mijn barteljon*. Dan was het nog niets. Lieve ouders, het zal er zekerlijk wel mooi bij u wezen, maar vast volk gebrek*. Als 27 gij nu eens schrijft, dan moet (gij)* mij schrijven of er goen* gestorven zijn of getrouwt zijn, hoe het met Terhaars huishouden is, in* het op Ranum is, 30 of anderemerakels*? Nu, lieve ouders, hoop ik dat gij en familie nog gezond zijt en al mijn goeje bekenden. Nu doet de groenis* 33 aan al mijn famieli en bekennen*. Bewaart mijn goed* toch goed, Lieve ouders.
 Uitregt Kornelus B: Hopma 1831

*Schittema = Schuitema?, **Pit = Piet
 *er door = door/voorbij Utrecht?
 *legt = liggen, **er digt bij = dichtbij Utrecht?
 *het = is, **en = in

 *barteljon = bataljon

 *volk gebrek = gebrek aan landarbeiders
 *gij [ingevoegd]
 *goen = sommigen
 *in = en
 *of anderemerakels = of er nog andere bijzondere dingen zijn gebeurd?
 *groenis = groeten
 *famieli en bekennen = familie en bekenden
 *goed = kleren, spullen

2 Belangrijkste bevindingen samengevat

De brief als brief

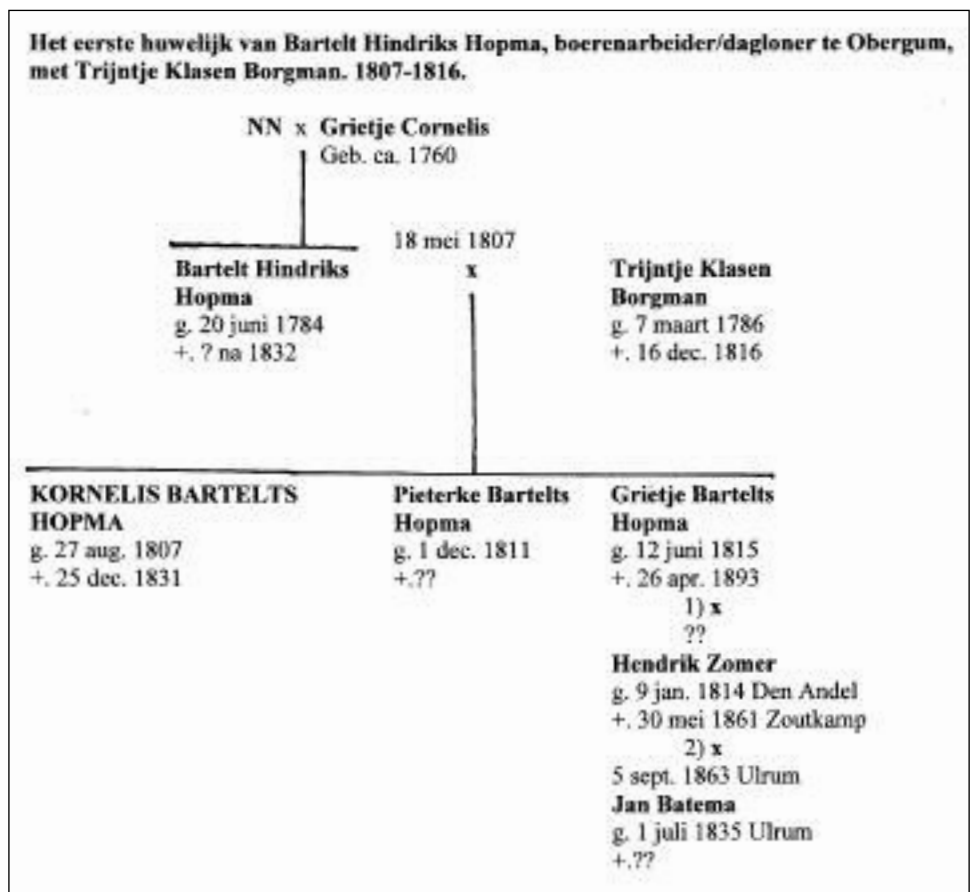
Na mijn bestudering van het bovenstaande briefje heb ik, naar ik hoop, op grond van het grotendeels geoefende schrift en de gebezigde, merkwaardig gemengde taal aannemelijk kunnen maken dat Kornelis zijn relaas niet zelf schreef, maar gedictieerd zal hebben aan een professionele schrijver die, voor zover deze het Gronings begreep, zijn best heeft gedaan recht te doen aan wat hij uit de mond van Kornelis hoorde, verstond en begreep. Mogelijkerwijs heeft de brief mede gefunctioneerd als een zogenaamde 'soldatenbrief' die, in het geval er in een gezin

meerdere zonen waren, als bewijs functioneerde dat er reeds een oudere zoon voor de Nationale Militie was ingeloot. De jongere zoon werd dan vrijgesteld en kon niet meer worden ingeloot om onder de wapenen te komen.³

De gezinnen waarin Kornelis opgroeide

Toen Kornelis zijn brief in 1831 vanuit het Groot Rijks Hospitaal te Utrecht naar Obergum verstuurde, leefden er nog twee volle zussen van hem uit het eerste huwelijk van zijn vader, te weten Pieterke (in 1831 20 jaar oud) en Grietje (16 jaar oud?).⁴ Een oudere of jongere broer had Kornelis binnen dit gezin niet

Het eerste huwelijk van Bartelt Hindriks Hopma.⁵

Twaalf jaar eerder, in 1818, was zijn vader na het overlijden van Kornelis' moeder, Trijntje Klasen Borgman, hertrouwd. Uit dit tweede huwelijk met Grietje Mennes Rikkerts waren inmiddels drie kinderen geboren: halfzus Jantje (in 1831 12 jaar oud), en de beide halfbroertjes Geert Bartelts (9 jaar) en Menne Drewes Bartelts (5 jaar oud).

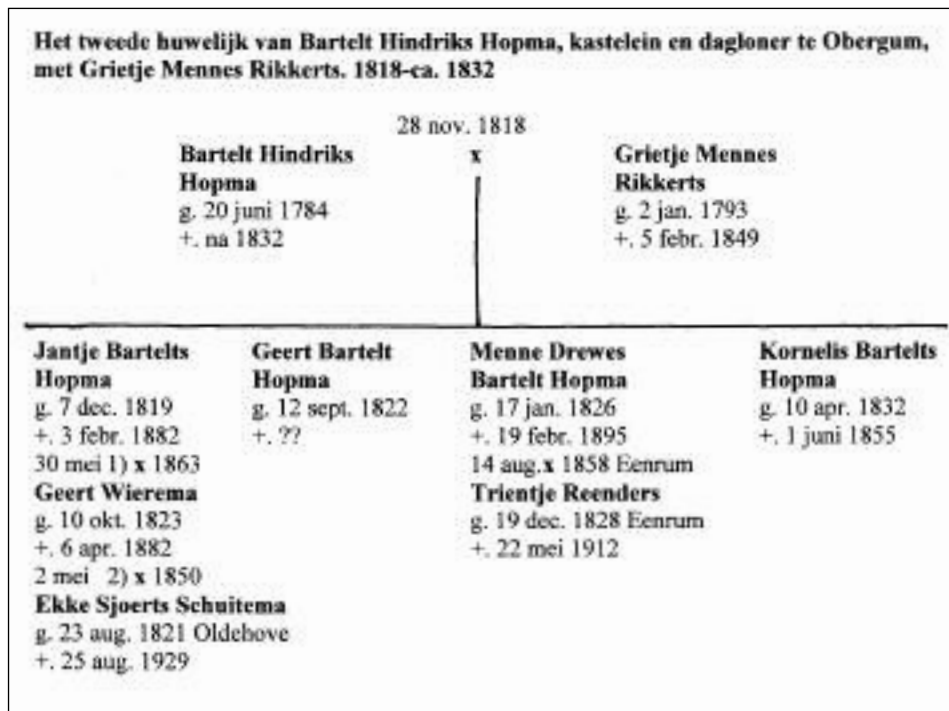
In hoeverre de brief voor halfbroer Geert Bartelts nog als 'soldatenbrief' dienst heeft gedaan, heb ik niet na kunnen gaan. Ook weet ik niet of de brief sowieso nog van toepassing kan zijn geweest op halfbroers en of er een bepaalde termijn van geldigheid aan verbonden was; Geert Bartelt zou pas tien jaar later de dienstplichtige leeftijd van 19 jaar bereiken.

Utrechtse Groot Rijks Hospitaal verbleef, omdat hij leed aan de geslachtsziekte syfilis, een toen wel trieste en onbehandelbare, maar onder veel militairen die in dat hospitaal verbleven veel voorkomende kwaal, die hem, zoals ik hieronder zal laten zien, op Eerste Kerstdag 1831 fataal werd. Wederom aan de hand van enkele Winsumer archiefstukken ga ik op zoek naar het jaar waarin hij onder de wapenen werd geroepen en hoe dat indertijd georganiseerd was.

3 Familie-achtergronden van Kornelis

*Wie was Kornelis' grootmoeder, Grietje Cornelis?*⁸

Zoals ik in de eerste aflevering reeds aangaf, is het opmerkelijk

Het tweede huwelijk Bartelt Hindriks Hopma.⁶

Nieuwe vragen

Nog even afgezien van de vraag of de brief van Kornelis als soldatenbrief dienst kan hebben gedaan, bevatten de beide hier hernieuwd afgedrukte stamboompjes van de beide huwelijken van Bartelt Hindriks nog een aantal opvallende bijzonderheden, waarvan ik er hier in deze tweede aflevering een drietal nader wil uitwerken.

De eerste heeft betrekking op het intrigerende feit dat Kornelis' vader als zoontje van Grietje Cornelis in 1784 'in onecht geboren' werd. Wie was deze Grietje Cornelis eigenlijk?

De tweede opvallende bijzonderheid betreft de naamgeving van Grietje Cornelis' vaderloze zoon, Bartelt Hindriks, en het gegeven dat zoonlief zich na 1811, toen de Burgerlijke Stand in Winsum werd ingevoerd, bovendien de achternaam Hopma toedichtte. In mijn eerste aflevering stipte ik reeds aan dat er toentertijd in Winsum nog een andere familie Hopma leefde.

De derde bijzonderheid heeft betrekking op de woningen en het beroep van de Obergumse Hopma's, zoals die uit de diverse doop-, trouw- en begrafenisboeken naar voren komen.⁷

Kornelis onder de wapenen

Op grond van details in de brieftekst, wat ingewonnen medische kennis, het verloop van zijn ziekte en enig literatuuronderzoek meen ik aannemelijk gemaakt te hebben dat Kornelis in het

dat Kornelis' oma van vaderszijde, Grietje Cornelis, haar in 1784 'in onecht' geboren zoon de uitgesproken namen 'Bartelt Hindriks' meegaf, èn dat deze zich na 1811 bovendien ging bedienen van de opvallende achternaam 'Hopma'.

Hoewel en/of omdat het (vooralsnog?) niet mogelijk is de anonieme biologische vader van Kornelis' vader te traceren, ga ik in deze paragraaf, zij het wat speculatief, aan de hand van wat schaarse gegevens op zoek naar de mogelijke achtergronden hiervan.

Grietje Cornelis stamde uit Middelstum, waar zij op 18 september 1757 werd gedoopt. Zij was een dochter van Kornelis Jans en Geertje Derks. Toen zij, 26 jaar oud, haar eerste kind ter wereld bracht, werd dit dus door haar niet vernoemd naar één van haar eigen ouders. Leefde zij met hen op dat moment in onmin, - wat uiteraard gezien de omstandigheden heel voorstelbaar geweest kan zijn-, en verkoos zij mogelijkterwijs een vernoeming naar (de ouders van) de biologische vader, met wie zij om enigerlei reden op dat moment niet in het huwelijk kon, wilde of mocht treden? Wat voor persoonlijk drama schuilt er achter deze simpele gegevens?

Duidelijk is wel dat zoonlief de herinneringen aan (de familie van) zijn buitenechtelijke moeder dierbaar zijn gebleven, want twee van zijn kinderen uit zijn eerste huwelijk met Trijntje Klasen Borgman, Kornelis en mogelijk ook Grietje (Geertje), en

twee van de kinderen uit zijn tweede huwelijk met Grietje Menes Rikkerts, Geert en wederom Kornelis (onze Kornelis was vijf maanden eerder in Utrecht overleden), droegen namen uit haar familie.

Toen Bartelt Hindriks acht jaar oud was, trouwde zijn toen 37-jarige moeder op 5 mei 1795 te Winsum met de tien jaar jongere Gosen Harkes uit Rasquert, die op 12 juli 1767 te Baflo gedoopt was, als zoon van Harke Gosens en Pieterke Alberts. Uit dit huwelijk werden tussen 5 maart 1794, dus vanaf ruim één jaar vóór de huwelijksluiting, en 16 september 1801 vier kinderen geboren, van wie er één in Obergum (Geertje 9 maart 1794) en drie in Bellingeweer werden gedoopt (Pieterke 2 oktober 1796, Harke 1 juli 1798 en Pieterke 4 oktober 1801). Hoewel drie van haar kinderen in Bellingeweer, dat toen als kerspel samengevoegd was met Ranum, gedoopt werden, woonde Grietje en Gosen toentertijd niet in Bellingeweer. In een lijst van inwoners van Winsum in 1811, opgemaakt door W.J. Formsma voor *Winsum, Gedenkboek 1982* aan de hand van een belastingkohier voor ingezetenen van de toenmalige gemeente vinden we Grietjes echtgenoot terug in Ranum onder huisnummer 6:⁹

‘Goossen Harkes Land, arbeider, geb. 28.6.1767 (Jan Ennes eigen huis waaronder verbonden 58^{1/2} juk, eigenaar Enne Jans) f 1,-.’

Ranum 6, nu familie Hollaar, lag aan de zuidzijde, schuin tegenover de vroegere Wierdaplaatsen, nu familie Leegte.

Kennelijk waren huis en erf van Ranum 6 toen beide eigendom van Jan Ennes en zijn vrouw die in 1788 van deze boerderij verhuisden naar de door hen aangekochte boerderij te Maarhuizen.

Waar Bartelt Hindriks de eerste jaren van zijn leven met zijn moeder heeft gewoond, heb ik niet kunnen vaststellen. Als hij op 18 mei 1807 in Obergum in het huwelijk treedt met Trijntje Klaassens Borgman, wordt van hem vermeld dat hij van Maarslag komt en Trijntje van Ranum. Trijntjes vader, Klaas Kornelis Borgman is dan arbeider op Klein Maarslag.¹⁰

Ik neem aan dat hij in die jaren inwonend knecht geweest is bij een boer in Maarslag of directe omgeving (Maarhuizen, Ranum, Obergum).

Op 5 december 1841 overlijdt Grietje Cornelis, 84 jaar oud. Kornelis’ vader is dan 57. Kleinzoon Kornelis is op dat moment al tien jaar dood.

Twee Winsumse ‘Barteld Hendriks Hopma’s’

Het is in mijn ogen een opvallend, en tenminste méér dan intrigerend gegeven dat er ten tijde van de buitenechtelijke geboorte van Kornelis’ vader in Obergum in juni 1784 óók in Winsum een Barteld Hendriks Hopma leefde. Zoals ik in de bovenstaande subparagraaf heb aangegeven vernoemde Grietje haar zoon niet naar leden uit haar eigen familie. Ook is het niet mogelijk op zuiver genealogische gronden te verklaren waarom zoonlief zich na 1811 opvallend genoeg voorzag van de achternaam Hopma.

Vanwaar dan deze parallele, nee, identieke naamgeving? Is er sprake geweest van enigerlei, mogelijk amoureuze connectie tussen Grietje en de Winsumse Barteld Hendriks Hopma?

Met behulp van diverse websites en DTB-gegevens heb ik hieronder een nog zeer onvolledige genealogie van de Winsumse Hopma’s samengesteld in de hoop dat ik de ‘diepere’ achtergronden van de naamgeving van Kornelis’ vader op het spoor zou kunnen komen.¹¹

De Winsumse Barteld Hendriks Hopma was in 1784 41 jaar

oud.¹² Hij woonde met zijn eerste vrouw, Antje Pieters (1740 - 1787), toen op de noordelijke boerderij op Schilligeham, waarvan hij wellicht ook de bouwheer is geweest. Bij Antje had hij op dat moment drie kinderen, Pieter Barteld 15 jaar, Aaltje Barteld 14 jaar en Lammert Barteld 8 jaar oud.

Drie jaar later, in 1787, moet Antje overleden zijn en hertrouwt Barteld Hendriks Hopma te Winsum met zijn toen 32-jarige buurvrouw Antje Roelfs, die toen weduwe was van Jacob Remges, twee dochters had en woonde op de boerderij Dorreven op Schilligeham/Maarhuizen.

Bartelds oudste zoon, Pieter, bleef als landbouwer wonen op de noordelijke boerderij op Schilligeham samen met zijn vrouw Aafke Zwaagman, met wie hij in 1799 gehuwd was te Warffum. Uit dit huwelijk werd als oudste zoon in 1801 wederom een Barteld Hendrik (Pieters) Hopma geboren, die op 1 juli 1825 te Winsum trouwde met Grietje Ripperda. Grietje Alderts Ripperda was een dochter van Aldert Pieters. In 1787 erfde Aldert Pieters, samen met zijn broer Harm Pieters en zus Fokeltje Pieters de boerderij Ripperda in Winsum (Ripperdaheerd) van hun vader Pieter Alderts. Na 1811 noemden zij zich naar de boerderij ‘Ripperda’. De boerderij bleef ruim 100 jaar in bezit van de Winsumse familie Hopma.¹³

Is Grietje Cornelis in die jaren ooit, bijvoorbeeld als inwonende boeren dienstmeid, in contact geweest met Barteld Hendriks Hopma op Schilligeham? Wie zal het zeggen?

In de stamboom heb ik ook nog melding gemaakt van Geuchien Bartelds Hopma, die als Winsumse Hopma en wethouder van de Burgerlijke Stand van Winsum het overlijden van zijn mogelijk biologisch verwante (oom) Kornelis Barteld Hopma inschreef op 8 januari 1832 (zie onder).

4 Waar woonde Kornelis?

In de reeds eerder genoemde lijst van inwoners van Winsum uit 1811, opgemaakt door W.J. Formsma voor *Winsum, Gedenkboek 1982* aan de hand van een belastingkohier voor ingezetenen van de toenmalige gemeente vinden we Kornelis’ vader terug in Obergum bij huisnummer 49:

‘49. Bartelt Hindriks Hopma, boerenarbeider, geb. 10.5.1783 (Pieter Kladder, pachter, verpachter kerk van Obergum) f 1,-.’

Dit, inmiddels verdwenen huisje op land van de kerk van Obergum stond op de westelijke hoek van de huidige Lijnbaan. Hier moet Kornelis naar alle waarschijnlijkheid een deel van de jongste jaren van zijn leven hebben doorgebracht.

Volgens enkele DTB-gegevens moet vader Bartelt omstreeks 1811 van de Lijnbaan zijn verhuisd naar huisnummer 97 in Obergum, waar hij tot circa 1822 verblijft en het beroep uitoefent van kastelein. Huisnummer 97 werd in 1811 bewoond door de weduwe Pieter Pieters, tapper, die dan onvermogen is.¹⁵ Huisnummer 97 is de huidige woning van de familie Beereboom in de Westerstraat (Ol Pakhoes), tot voor enkele jaren een kruidenierswinkel annex slijterij.

5 Kornelis onder de wapenen

De Nationale Militie

In 1811, kort na het vertrek van de Fransen, werd in Nederland de dienstplicht of ‘conscriptie’ ingevoerd. Vóór de Franse overheersing bestond het Nederlandse leger geheel uit vrijwilligers, onder wie veel vreemdelingen, avonturiers en ander schorriemorrie.

Op 27 februari 1815 werd de eerste Militiewet van kracht, die in

De Winsumse Hopma's

Barteld Hendriks Hopma 3 mrt 1) x 1765 **Anje Pieters**
 1743 - 1801
 ? Bedum/ schepper
 van Schilligeham

2) x 1787 Winsum **Antje Roelfs**
 1755 -

Aaltje Bartelds Hopma
 1770 -

x 1793
Willem Jans Wierda
 1766 - Ranum

Pieter Bartelds Hopma
 1769 - 1835
 landb. Schilligeham
 17 juni x 1799 Warffum
Aafke Zwaugman
 1773 - 1844

Lammert Bartelds Hopma
 1776 -
 landb. Maarslag
 x 1805

Elisabeth Klassens
De Boer
 1785 -

Geuchien Bartelds Hopma
 1788 - 1869

x
Geertje Heres Wierda
 1796 - Ranum

NN
Anje Pieters
Hopma
 + 1815 1810 - 1875
 x 1833
Kornelis v.
Ham
 1803 -

Barteld Hendrik
Pieters Hopma
 1801 - 1837
 1 juli x 1825
Grietje Ripperda
 1803-1877

Derkje Pieters
Hopma
 1807-1855

Gerrit Allershof
Hopma
 1813 - 1862
 x 1839
Aaltje Ames v.
Ham
 1807 - 1857

Hindrik
Pieters Hopma
 1806 - 1870
 x
Cornelia Cata-
rina Smit

Aafke
Hopma
 1826 -1899

Aldert Pieters
Hopma
 1827 -

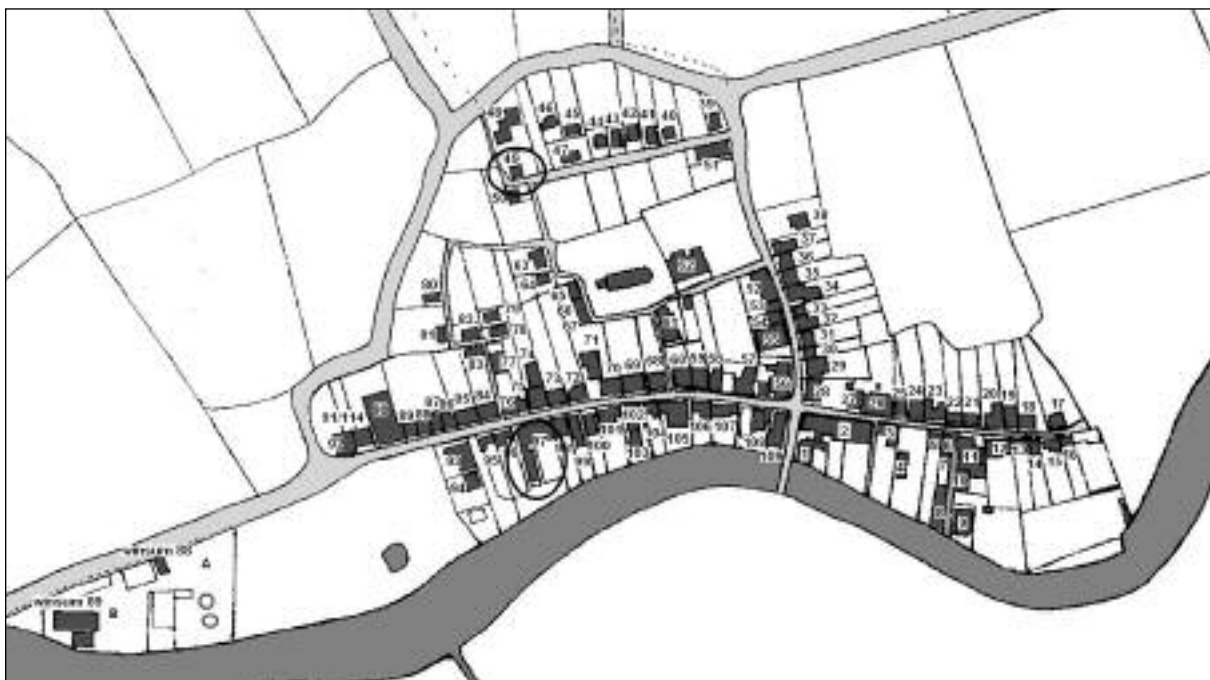
Aaltje
Hopma
 1830 - 1912

Pieter Bartelds
Hopma
 1832 -

Jan Pieters
Hopma
 1834 -

Jan Pieters
Hopma
 1836 -

De Winsumse Hopma's.

Kaart van Obergum omstreeks 1810.¹⁴ In de huizen op de omcirkelde percelen moet Kornelis gewoond hebben. (nummering R. Paping, kaart J. Tersteeg)

1817 vervangen werd door de wet voor de oprichting van een Nationale Militie. Naast vrijwilligers bestond dit eerste nationale leger uit dienstplichtigen die door middel van een inloting uit de mannelijke bevolking werden aangewezen.

Voor deze loting was iedere jongen van 19 jaar verplicht zich in de woonplaats van zijn ouders in te schrijven. Met het oog op een evenredige verdeling werden alle Nederlandse provincies hiertoe ingedeeld in militiedistricten van circa 100.000 inwoners, die weer nader onderverdeeld waren in 10 kantons van circa 10.000 inwoners.

Aangezien het vastgestelde contingent manschappen per kanton meestal niet alleen bemand kon worden door vrijwilligers, werd het aantal recruten aangevuld met lotelingen, die op een vastgestelde datum in de hoofdplaats van het kanton een lotnummer moesten komen trekken. De ongehuwde mannen tussen 18 en 22 jaar, - de dienstplicht bedroeg toen 5 jaar -, die de laagste lotnummers trokken werden dan verplicht het contingent aan te vullen; op iedere 100 inwoners één militielid.

Pas in 1938 werd dit lotingssysteem afgeschaft. In 1996 werd in Nederland ook de dienstplicht afgeschaft, zodat ons leger momenteel weer uitsluitend uit vrijwillige beroepsmilitairen bestaat, zoals dat ook voor de Franse tijd het geval was.

In de archieven van alle Nederlandse gemeenten bevinden zich diverse registers waarin wij de namen van de lotelingen uit het dorp terug kunnen vinden: een inschrijvingsregister, een alfabetische naamlijsten en lotingsregisters.

In het gemeentelijk archief van Winsum bevinden zich nog de

'Staten van aangewezen manschappen voor de lichten 1817-1867'.¹⁶ Blijkens deze zogenaamde 'Nominatieve Staten' voor de Nationale Militie werden er op 8 mei 1826 door de Militieraad te Groningen vijf manschappen uit de gemeente Winsum 'gedesigneerd' (= ingelijfd) en door burgemeester S.H. Numan van Winsum aan de Heer Gouverneur van de Provincie, de heer G. Westerhoff, aangeboden en door deze overgenomen. Een van de vijf uitverkorenen is de dan nog 18-jarige 'landbouwknecht' Kornelis Bartelts Hopma, geboren op 26 augustus 1807, zoon van Barteld Hindriks, landbouwer te Obergum, en Trijntje Klaassen.

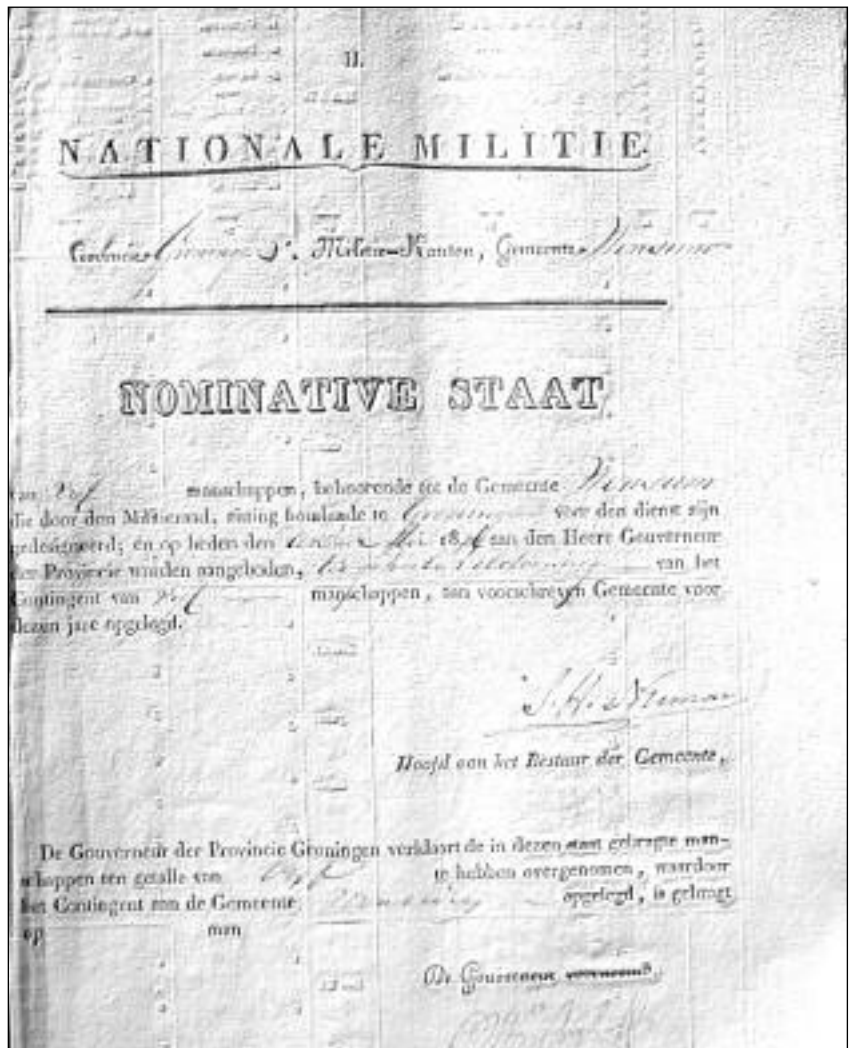
De loting

Wie in die jaren ingeloot werd voor de Nationale Militie kon natuurlijk proberen vrijstelling te krijgen, bijvoorbeeld vanwege een lichamelijk gebrek, broederdienst of, merkwaardig genoeg, een studie theologie.¹⁷ Kornelis bleek echter kerngezond en studeerde zeker geen theologie.

Ook moet het hem niet gelukt zijn een vervanger of 'remplacant' te vinden of een nummervwisselaar met een hoger lotnummer, waarvoor hij dan uiteraard flink had moeten betalen (soms wel tot 400 of 500 gulden!). De meeste rijkeluiszontjes in Groningen wisten langs deze weg uiteraard hun dienstplicht vrij te kopen.

De loting verliep volgens een nauwgezet administratief systeem voor de militieraad, uiteraard om eventuele ontduiking uit te sluiten. Nadat de 18- of 19-jarige jongens zich in januari in de

Archief Gemeentebestuur Winsum, Nominatieve Staat voor de Nationale Militie voor de lichtung 1826, inv. nr. 1289.
(Foto J. Tersteeg)

Archief Gemeentebestuur Winsum, Nationale militie, inv.nr. 1289. Inschrijving van Kornelis Bartelts Hopma voor de lichte van 1826. (Foto J. Tersteeg)

woongemeente van hun ouders hadden ingeschreven, werden van alle ingeschrevenen twee alfabetische lijsten gemaakt: één ging na loting terug naar de gemeente, één naar de provinciale militiecommissaris ter controle. Na de loting werd het getrokken lotnummer ingevuld in het inschrijvingsregister en op de alfabetische naamlijst, die vervolgens door de militiecommissaris werden ingeleverd bij de Gouverneur, later Commissaris van de Koning der Provincie, en bij de gemeente.

De militiecommissaris van een kanton was belast met de publieke verloting. Hoe hoger het getrokken lotnummer was, hoe meer kans je had op vrijstelling.

Toen Kornelis in mei 1826 bij loting werd uitverkozen, was hij 'een el, 6 palmen, zeven duim en o streep' lang, in hedendaagse

Publieke loting en zitting van een militieraad omstreeks 1830. Een van de aspirantsoldaten trekt hier zijn lotnummer, dat vervolgens genoteerd wordt.

lengtemaat omgerekend ongeveer 145 cm.¹⁸

Helaas zijn de zogenaamde keuringsregisters voor het jaar 1826 in het Winsumer archief niet meer aanwezig, anders hadden we nog wat meer geweten over zijn gezichts- en gehoorvermogens en andere persoonlijke behepheden.

Sporen van de Belgische Opstand (1830-1839) in Winsum

Hoewel onze arme Kornelis uit Obergum maar weinig moet hebben meegekregen en meegemaakt van de eigenlijke Belgische opstand, - wellicht was hij enige tijd in Nijmegen gelegerd -, bevindt zich in het gemeente-archief van Winsum een bundeltje met stukken betreffende de opkomst van vrijwilligers en het geven van financiële bijstand in verband met de Belgische

Opstand.¹⁹ De belangrijkste oorlogsgebeurtenissen, die zich vooral in het huidige België en in het zuiden van het toenmalige Nederland afspeelden, - grotendeels vanaf augustus 1831-, hebben dus ook hier hun, zij het schaarse sporen nagelaten.

Zo geven zich in 1830 vrijwillig vijf jongens uit Winsum op voor de 'algemeene Wapening': vier zijn boerenknechten en één is schoenmaker. Hun namen: W.W. Dekker, Jac. Egb. Oostema, Hendr. P. Dijk, Luitjen Kl. Dijk en Joh. Luikinga.

Uit een tweede stuk blijkt dat de gemeente gepoogd heeft de gedupeerde achterblijvers financieel te compenseren voor het vertrek van deze vrijwilligers. Omdat de toenmalige gemeente nog niet beschikte over een eigen financieel budget, organiseerde men in Winsum, Obergum, Klein Garnwerd, Schilligeham, Ranum en Maarhuizen een collectie ten behoeve van deze geldelijke ondersteuning. De opbrengst bedroeg, blijkens een prachtige lijst met huisnummers en namen, 297,95 gulden. De vader van Kornelis doneerde maar liefst één gulden!

In hetzelfde archiefbundeltje bevindt zich ook nog een briefje van de Commandant van Stad en Vesting Groningen van 22 januari 1831 met betrekking tot schoenmaker Johan Luikinga, die zich op dat moment bij de artillerie in Naarden ophoudt. De Commandant geeft hem in dit schrijven toestemming om de volgende dag na 17u. naar Winsum te reizen vanwege familieomstandigheden.

De overige, soms zeer incomplete archiefstukken betreffende de dienstplicht en lichten van de Nationale Militiesoldaten te Winsum tussen 1821 en 1861 bevatten helaas geen nadere gegevens met betrekking tot de lichte van Kornelis in 1826.²⁰

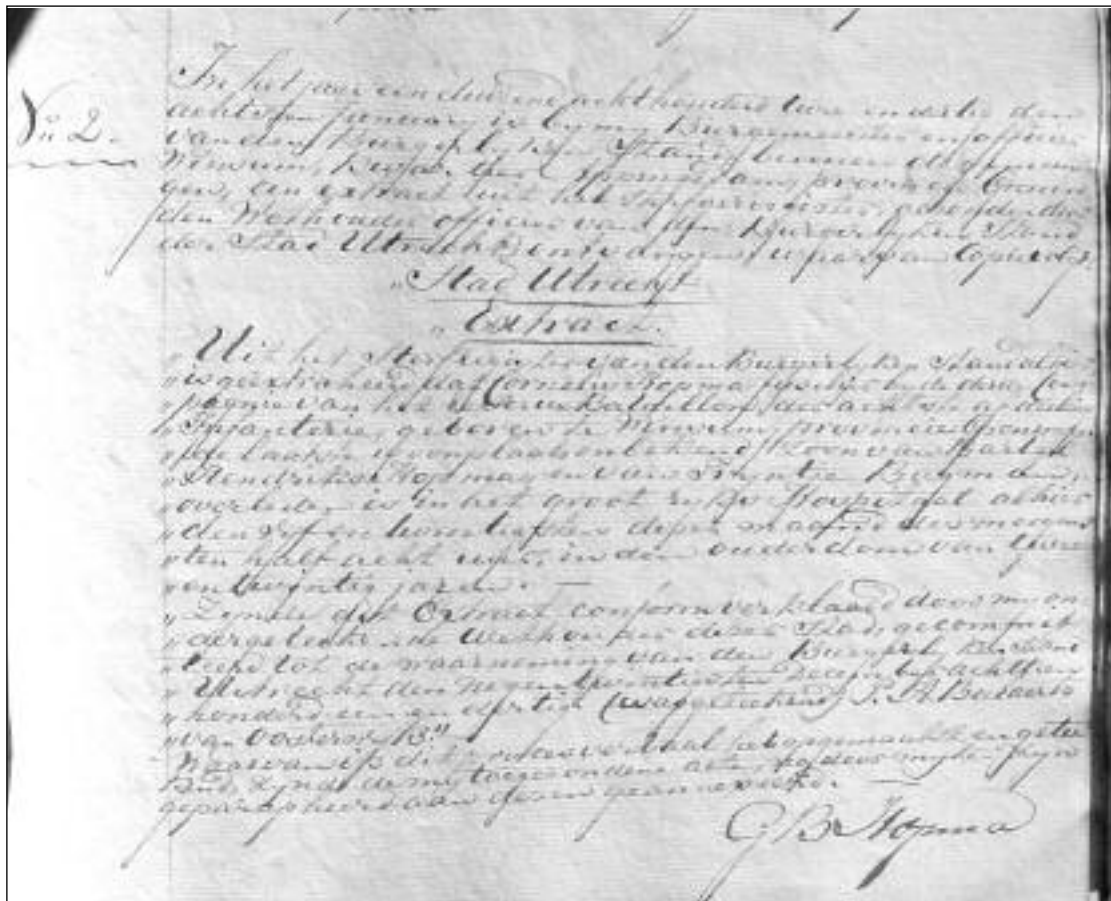
Schutterij, Landweer en Landstorm

Naast de Nationale Militie bestonden er toentertijd ook nog andere militaire onderdelen, te weten de Schutterijen, een soort gemeentelijke strijdkracht, de Landweer, vanaf 1901 de opvolger van de oude schutterijen, en de Landstorm, een reserveleger dat vanaf 1913 functioneerde ter verdediging van de eigen omgeving.

Van deze drie militaire organisaties treft men in de gemeentelijke archieven ook vaak nog inschrijvings- en andere registers aan.

De Schutterijen, die al ten tijde van de Republiek der Verenigde Nederlanden (1594-1795) bestonden, waren belast met de handhaving van de lokale veiligheid, rust en orde. Bij grondwet van 1814 werden de plaatselijke schutterijen opnieuw ingesteld. In tijd van oorlog konden deze, veelal slecht geoutilleerde en getrainde dorpsbewapenden zelfs ingezet worden (NB. Dit is slechts een keer gebeurd, namelijk tijdens de Belgische Opstand). Of ook de Winsumer Schutterij daarbij betrokken was, lijkt me zeer onwaarschijnlijk, want blijkens de Wet van

Het overlijdensbericht van Kornelis in het archief van de Burgerlijke Stand van Winsum, opgetekend door wethouder G.B. Hopma. (Foto J. Tersteeg)

1827 kende men in de steden een ‘dienstdoende’, en op het platteland een ‘rustende’ schutterij (NB. Een soort BB eigenlijk? Beetje sporten en biertjes drinken? JT), beide bestaande uit 600 man voor elke 20.000 inwoners. Alle mannelijke Nederlanders tussen de 18 en 50 jaar (in 1827: tussen de 25 en 34 jaar) kwamen in aanmerking voor de dienstdoende of rustende schutterijen.

In het gemeentearchief Winsum zijn diverse stukken met betrekking tot de lokale rustende schutterij tussen de jaren 1815 en 1887 bewaard gebleven, die zeker nadere bestudering behoeven.²¹ Ook voor de Landstorm en Landweer bezit het archief nog enkele documenten.²²

Kornelis' overlijdensbericht te Winsum

In het archief van de Burgerlijke Stand van Winsum wordt op 8 januari 1832 door de toenmalige wethouder van Winsum, - NB. één van de Winsumse Hopma's! -, namelijk Geuchien Bartelts Hopma (1814-18?), het overlijden van Cornelis Hopma, fuselier bij de 3e Compagnie van het zesde Baldellon der Achtste Afdeling Infanterie in het groot rijks hospitaal te Utrecht op eerste Kerstdag 1831 'smorgens om half acht overleden in de leeftijd van 22 jaar, als volgt ingeschreven.²³

In het jaar een duizend achthonderd twee en dertig den achtsten January is bij mij Burgemeester en officier van den Burgerlijke Stand binnen de gemeente Winsum, Kwartier Appingedam, provincie Groningen een extract uit het sterfregister gezonden door den Wethouder officier van den Burgerlijke Stand der Stad Utrecht ontvangen waarvan Copie volgt.

*...Stad Utrecht
...Extract.*

Uit het sterfregister van den Burgerlijken Stand alhier is geëxtraheerd dat Cornelis Hopma fuselier bij de derde Compagnie reserve Batdellon der achtste afdeeling Infanterie, geboren te Winsum, provincie Groningen, (Deze laatste woonplaats onbekend), zoon van Bartelt Hendriks Hopma en Trijntje Bagman, overleeden is in het groot rijks Hospitaal alhier den vijftwintigsten desen maand des morgens ten half acht uur, in den ouderdom van twee entwintig jaren.

Zijnde dit extract conform verklaard door mij ondergeteekende Wethouder deser Stad, gecommitteerd tot de waarneming van den Burgerlijken Stand Utrecht den negenentwintigsten December achttien honderd een en dertig. (was geteekend) P.A. Beelaerts van Oosterwijtz: -

Waarvan ik dit proces verbaal heb opgemaakt en geteekend, zijnde de mij toegzondene acte, na door mij te zijn gearapheerd, aan dezen geannexeerd.

G.B. Hopma

¹ ‘zinkkens geswel’ = zinkend gezwel, is in die tijd ook een volkse aanduiding voor een ontstoken en vaak pijnlijk gezwel (mededeling van Willem de Boer, voormalig huisarts te Winsum).

² In aflevering 1 was de door mij tot hoofdletter gemaakte N van ‘Nijmegen’ ten onrechte niet vet gedrukt.

³ Zie aflevering 1, p. 6.

⁴ Van Pieterke Bartelds heb ik nergens een overlijdensdatum aangetroffen. Mogelijkerwijs is zij in 1831 al overleden?

⁵ Zie voor de stamboom met volledige bronvermelding aflevering 1, 11 en 12.

⁶ Zie voor deze stamboom met volledige bronvermelding eveneens aflevering 1, 12.

⁷ Zie aflevering 1, 10.

⁸ Met vriendelijke dank aan Koos de Jong die mij nog diverse aanvullende gegevens toezond met betrekking tot Grietje Cornelis c.s. Zie verder www.allegroningers.nl.

⁹ W.F. Formsma, ‘Winsum vóór 1850’, in: *Winsum, Gedenkboek 1982*, 90.

¹⁰ Zie G. Boerma e.a., *Boerderijen in het Halfambt* (Groningen 1992), nr. 220 en 209.

¹¹ Deze websites zijn: www.ngv.nl, www.genealogieonline.nl/genealogie-kloos.nl, www.allegroningers.nl, en de bijzondere website <http://djanham.xs4all.nl>, die vele waardevolle gegevens bevat m.b.t. Schilligeham.

¹² De voorouders van de Winsumse Barteld, t.w. zijn vader Lambertus Harms Hopma (circa 1681-1756) en diens vader Hendrik Lamberts Hopma (circa 1719 – 1744) gebruikten de naam Hopma reeds.

¹³ R.A. Luitjens-Dijkveld Stol, ‘De Ripperda’s van Winsum’, in: *Winsums Verleden* (Groningen, Djakarta 1957), 105.

¹⁴ Richard Paping, ‘Bevolking en beroep; Winsum van de zestiende tot het begin van de twintigste eeuw’, in: *Winsum 1057-2007*, kaart op p. 205.

¹⁵ *Winsums Verleden*, Bijlage I, p. 87.

¹⁶ Gemeentearchief Winsum, inv. nr. 1289.

¹⁷ Bij mijn weten bestond deze vrijstellingsregeling voor een studie theologie nog steeds in de zestiger en zeventiger jaren toen ik zelf studeerde.

¹⁸ Een el bedroeg toen, afgezien van kleine regionale verschillen, ca. 70 cm., 1 palm ca. 9,6 cm., 1 duim ca. 2,5 cm. en 1 streep ca. 1 mm.

¹⁹ Gemeentearchief Winsum, inv. nr. 1280.

²⁰ Gemeentearchief Winsum, inv.nr. 1281 en 1284.

²¹ Gemeentearchief Winsum, inv. nr. 1293 t/m 1300.

²² Gemeentearchief Winsum, inv. nr. 1303 t/m 1303.

²³ Archief Burgerlijke Stand Winsum, inv. nr. 28, fol. 1r, nr.2.

Jacques Tersteeg

Import van 17 Holsteiner merries

De eerste import van 17 Holsteiner merries in

Nederland in 1951 blijkt achteraf van grote betekenis geweest te zijn voor de fok en verbetering van met name de noordelijke paarden-

rassen. Een van de mensen die hierbij een vooraanstaande rol speelde, was de heer Jan

Poelstra uit Winsum, die woonde op

Bellingeweer. De redactie ontving van paar-

denliefhebber Wilfred Moddejonge uit het Achterhoekse Neede het onderstaande artikel

over enkele achtergronden van deze gedenkwaardige paardenimport.

Wilfred Moddejonge is inmiddels helemaal verslingerd geraakt aan de toen nog ‘allochtone’ Holsteiners en heeft van alle 17 merries zorgvuldig hun nakomelingen onderzocht.

Binnenkort verschijnt zijn boek

‘De 17 Holsteiner importmerries van 1951 en hun familie’ (Verlag Asmussen, Buechenrott/

februari 2012).

In dit artikel gaat hij ook in op de bijzondere en deskundige rol die Harry van Rossem, als

pleegzoon van Jan Poelstra, speelde bij de introductie van het Duitse paardenras, mede

aan de hand van persoonlijke herinneringen

van Harry’s vriend, Peter Schoenmaker

uit Yde.

De aankoopcommissie met v.l.n.r. J. Poelstra, R.A. Maarsingh, Horstmann, J.K. Wiersema en J. Hellman. (Foto: Archief Moddejonge)

In 1951 vertrok een aankoopcommissie van het NWP (Noord Nederlandsch Warmbloed-paardenstamboek) naar Holstein. In één van de eerste bestuursvergaderingen van dat jaar werd het idee aanvaard om op de DLG (= Deutsche Landwirtschaft Gesellschaft)-tentoonstelling te Hamburg eens uit te zien hoe het met andere, hier dus Duitse paardenrassen, ten aanzien van de voorhand en andere te verbeteren punten,¹ gesteld was. Het oog viel hier op een uitstekende collectie Holsteiner merries. De Holsteiner paarden bleken voor de krachtwagen van professor Gallwitz de beste prestaties te leveren, prestaties die door de merries gewillig werden gegeven.² De uitgebrachte rapportage werd gevolgd door een bezoek van hoofdinspecteur R.A. Maarsingh en de leden van de hengstenjury, Ir. W.D. Oosterbaan, R. Middel en J.K. Wiersema, aan de Holsteiner zomerkeuringen. Ook deze oriëntering bracht een goed rapport mee.

Het aankopen van een aantal merries en deze te paren met door het stamboek (NWP) aangewezen hengsten, leek hen een juist

Het visitekaartje van dhr. Jan Poelstra.

idee. Daarop werd een zogenaamde aankoopcommissie benoemd, bestaande uit de hoofdinspecteur van het NWP, dhr. R.A. Maarsingh, dhr. J. Poelstra, en dhr. J.K. Wiersema. In Duitsland werden van het Holsteiner Verband nog de heren

Horstmann en Jakob Hellman toegevoegd. Laatstgenoemde was toen de voorzitter van de Reit- und Fahrschule in Elmshorn, destijds een toonaangevend instituut en hedentendage de thuisbasis van het Holsteiner Verband. De aankoop werd voorbereid door dhr. Jan Poelstra uit Winsum. Het doel was 17 merries te kopen en deze middels een verkoop te verdelen over de drie NWP afdelingen (Drenthe, Friesland en Groningen). Dhr. Maarsingh beschreef de aankoop destijds als volgt: 'De aankoop van deze merries heeft velen in den lande verrast. Dat verwondert ons niet. Het NWP (en ook voor dat het tot dit gefusioneerde stamboek kwam) heeft de laatste 30 à 40 jaar en langer steeds voorgestaan de fokkerij van het zogenaamde Oldenburger – Oostfriesche type en die fokkerij moet nu blijvend worden voortgezet. Maar ons stamboek is ook weer verder gegaan, de vereniging stelde en stelt zich ten doel een fokkerij met eigen inslag. Zo is het paard van heden niet precies gelijk aan dat van 25 jaar geleden, alsook niet gelijk aan het paard van 25 jaar daarvoor. De bedoeling was en is, een zwaar warmbloedpaard dat in de grotere omraming staat, hard en droog is en dat zich op krachtige en soepele wijze beweegt. Natuurlijk moet zijn humeur voor alles rustig en mak zijn. De tijd staat niet stil. Men

moet ook in de fokkerij de tekenen van die tijd verstaan. En dat het NWP heden tegelijk aandacht gaat schenken aan de landelijke ruitersport, dat behoeft haar fokdoelstelling niet te ondermijnen. Regeren is vooruitzien, dit geldt vooral in de fokkerij. En als men gelooft, dat de basis heden niet zou blijven als die van het Oldenburger – Oostfriesche type (ik bedoel de eigen Groninger), dan heeft men die bedoeling niet juist verstaan. Die Holsteinese merries zullen die basis niet veranderen. Bij het kopen van de Holsteinese merries hebben wij vooral ook aandacht geschonken of de individuen dichter bij onze eigen fokpaarden staan of niet'.

Overigens was het niet zo, dat men geheel onbekend was met het aankopen van 'vreemd bloed'. Dit haalde men dan ook vooral uit het fokgebied Oldenburg. Holsteiners werden voor die tijd ook al naar het noordelijk fokgebied gehaald. In 1894 werd door de 'Provinciale Vereniging ter bevordering der paardenfokkerij in Groningen' een drietal hengstveulens in

Jan Poelstra met daarboven een foto van het kenteken van zijn auto. (Archief Peter Schoenmaker)

Kaartje van Holstein / 'Einfuhr Deutscher Pferde nach Holland'

Mannen achter de slagboom bij de grensovergang.

Holstein aangekocht. De aankoopcommissie bestond toen uit J. Hamming, J. Jensema en kapitein K.D. Punt. Van deze drie werden er twee goedgekeurd als fokhengst, te weten Cicero II (v. Cicero) en Ethelbert. Het unieke van de aankoop in 1951 was, dat het een grote groep merries betrof en dat men de paardenfokkerij nu niet via vaderdieren wenste te verbeteren, maar juist door de aankoop van merries uit sterke lijnen, waaruit natuurlijk ook hengsten moesten komen, die op hun beurt weer voor een impuls konden zorgen en zodoende de Groninger fokkerij van een sterke basis konden voorzien.

Poelstra

De heer Jan Poelstra was in die tijd een door velen geliefd paardenman in hart en nieren en stond niet alleen in Winsum en

Het transport van de paarden liet dhr. Poelstra in die tijd veelal uitvoeren door het transportbedrijf van de Gebroeders Reker uit Winsum. Aangenomen mag worden dat zo ook de 17 merries destijds naar Nederland zijn gekomen. (Foto's archief Dhr. Schoemaker, Yde)

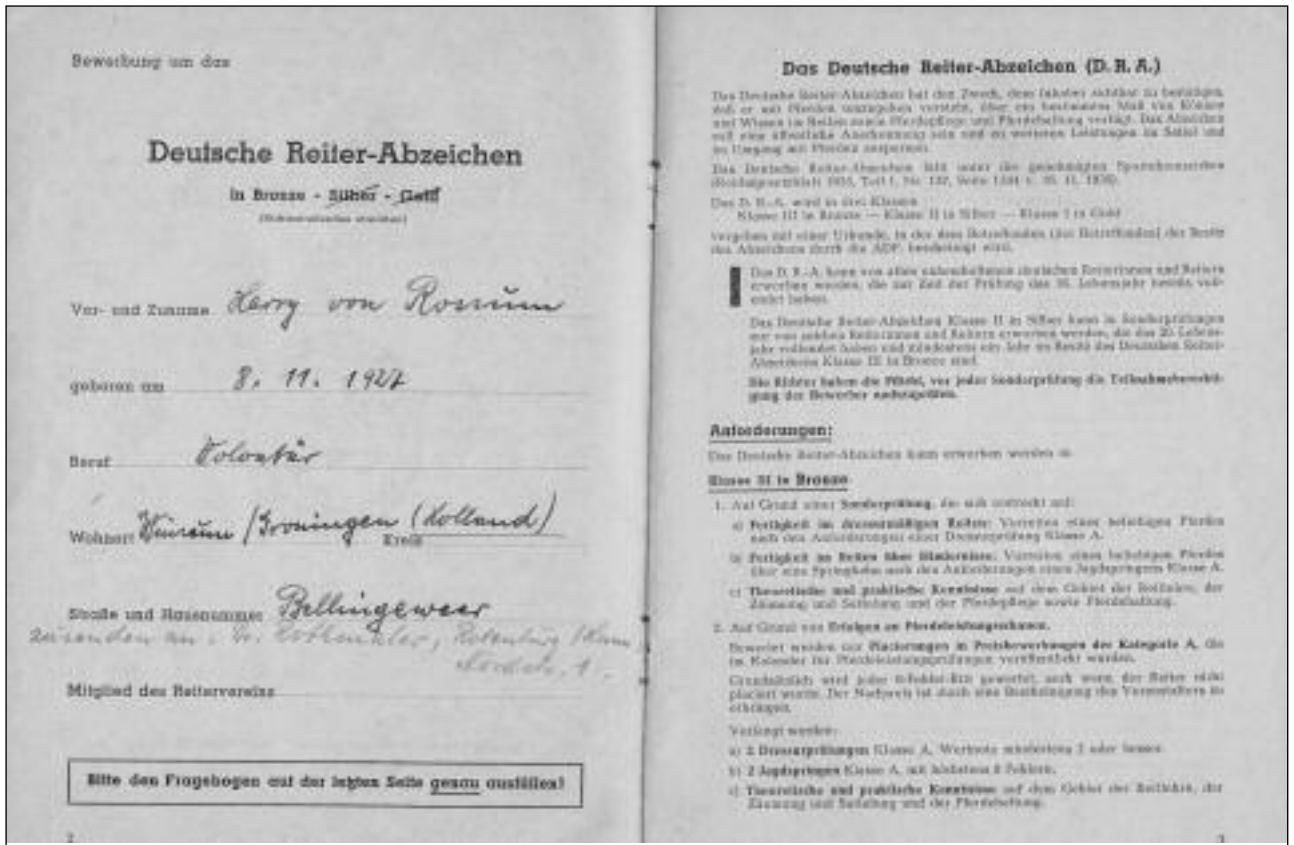
omstreken goed bekend als paardenhandelaar, maar ook ver daarbuiten. Hij trad ook veelal als bemiddelaar op. Hij haalde in die tijd al met regelmaat paarden, voornamelijk hengsten, uit Duitsland. De heer Poelstra had destijds ook veel contact met Wolfgang Prinz zu Sayn-Wittgenstein-Berleburg. Deze Wolfgang stamt uit een oude adellijke familie waarvan tegenwoordig een familielid zeer verdienstelijk in de dressuur uitkomt, namelijk prinses Nathalie zu Sayn-Wittgenstein-Berleburg, die internationaal Grand Prix dressuur rijdt en daarbij voor Denemarken uitkomt.

Over het bezoek dat men in 1950 aan de hengstenkeuring in Oldenburg bracht werd destijds door Von Memmerty aan dhr. Poelstra op deze wijze gecorrespondeerd.

De merrie Majesteit was een merrie die zeer goed kon springen, alleen kon niet iedereen met haar overweg. De enige die met haar kon 'lezen en schrijven' was Harry van Rossem, de stalruiter destijds bij dhr. Poelstra. De foto is genomen op het concours te Groningen in 1954. Majesteit was toen vijf jaar oud.

Dit getuigschrift geeft aan dat Harry van Rossem over goede rijcapaciteiten beschikte en dat dhr. Poelstra niet zomaar een stalruiter had, maar een uitstekend vakman in dienst had.

Het is namelijk niet geheel bekend wat nu precies de rol van dhr. Poelstra in deze aankoop is geweest, maar gezien zijn staat van dienst als internationaal paardenhandelaar ligt het voor de hand dat dhr. Poelstra destijds al een heel groot netwerk had opgebouwd en zodoende al min of meer een voorselectie had kunnen maken. De auteur vermoedt dat dhr. Poelstra in deze hele aankoop wel eens een sleutelfiguur zou kunnen zijn geweest. Mede door het vele handelen in paarden, mag worden aangenomen dat dhr. Poelstra ook kennis had van de afstamming. Uit diverse aantekeningen blijkt tevens dat dhr. Poelstra ook wel ervaring had met het verhandelen van grote aantallen paarden. Het aantal van 17 was voor zijn begrippen nu niet iets grootschaligs, want in 1947 regelde hij ondermeer de verkoop van maar liefst zestig (!) Groninger fokmerries. Deze merries werden toen via de firma Dekker uit het Zeeuwse Axel verkocht aan de staatsstoeterij te Oostenrijk.

Iemand die nog goede herinneringen bewaart aan Jan Poelstra, is dhr. Peter Schoenmaker uit Yde: ‘De heer Poelstra en zijn vrouw hadden geen kinderen en na de Tweede Wereldoorlog namen zij een jongen bij hen in huis. Dat was Harry van Rossem uit Elst. Hij was toen een jaar of achttien. Met hem was ik in die tijd en ook daarna nog, goed bevriend en kwam er veel over de vloer. Harry is echter een paar jaar geleden overleden. Poelstra was in die jaren zijn tijd al ver vooruit. Hem kon je het best zien zoals een hengstenhouder als Wiepke van de Lageweg nu is; hij had zeer veel contacten en een oog voor een goed paard. Hij zag ook in, dat het paard zoals dat in die jaren werd gebruikt, hoofdzakelijk voor de landbouw, geen toekomst had. Zijn pleegzoon Harry kon goed met paarden overweg en Poelstra heeft hem destijds naar Warendorf gestuurd om daar het rijden onder de knie te krijgen en dat kon hij goed. Tot de import-

merries behoorde destijds ook de merrie Majesteit. Die is toen verkocht en bij de mensen waar ze toen terecht kwam, wilde men haar zadelmak maken middels een zware zak. Daar werd ze bang van en op een gegeven moment was er met haar niets meer mee te beginnen. Ze kwam daarop terug bij Poelstra en Harry heeft haar vertrouwen teruggewonnen. Ze zetten de merrie tussen een stapel strobelen en daartussen liet Harry zich zachtjes op haar rug glijden. Zodoende kreeg zij het vertrouwen weer terug en nadien heeft Harry er nog zeer verdienstelijk mee gesprongen. Van Rossem heeft ook een groot aandeel gehad in de aankoop van de hengst Purioso. Hij attendeerde Poelstra er op, dat de nakomelingen van de volbloed Trebonius zeer goede sportpaarden waren. En aangezien die hengst in de afstamming van Purioso voorkwam, was dat een voorname reden voor Poelstra om er voor te zorgen dat deze hengst naar Nederland kwam’.

W. Moddejonge

¹ Tot de ‘voorhand’ van een paard behoren de hals, het hoofd, schouder, voorbenen en het voorste deel van de rug.

² De ‘krachtwagen van prof. Gallwitz’ was een boeren wagen met rem, met behulp waarvan men de trekkracht van een paard kon bepalen.

Voormalige gemeente Winsum in 2011 twee eeuwen geleden 'geboren'.

De voormalige gemeente Winsum is in het jaar 1811, 202 jaar geleden, tot stand gekomen, Immers bij de indeling van 21 oktober 1811 werd een mairie Winsum gevormd van ruim 1400 inwoners, bestaande uit Bellingeweer (68 inwoners), Garnwerd ten oosten van het Reitdiep (93 inwoners), Obergum en Maarhuizen (met 645 inwoners), Ranum (met 48 inwoners) en Winsum (met 568 inwoners). Haar gebied is tot 1 januari 1990 ongewijzigd gebleven. Op die datum werd door een gemeentelijke herindeling een nieuwe gemeente Winsum gevormd door samenvoeging met de gemeenten Adorp, Baflo en Ezinge. Na de Franse tijd zijn alleen de Franse namen verdwenen.

De vorming van de gemeente Winsum in 1811 wordt ook besproken in een artikel dan dr.W.J. Formsma, dat voorkomt in het boek *Winsums Verleden*, dat in 1957 uitkwam. Voordat de 'oude' gemeente Winsum werd gevormd, waren er in dit gebied andere instanties op openbaar terrein werkzaam. Zo vervulde de kerk vroeger een belangrijke taak in het maatschappelijke leven. De kerk was niet alleen werkzaam op godsdienstig gebied, maar rekende ook het onderwijs en de armenzorg tot haar terrein. En niet te vergeten de burgerlijke stand. Deze is pas in 1811 ingevoerd; voordien kende men alleen de kerkelijke doop-, trouw- en begrafenisboeken.

Al vroeg hebben zich hier parochies of kerspelen (karspelen) gevormd, de ambtsgebieden van de pastoor. In de toenmalige gemeente Winsum waren dat Winsum, Obergum, Ranum, Maarhuizen en Bellingeweer. Van geen van allen is de stichting van de eerste kerk bekend, behalve van Maarhuizen, die in 1211 van Baflo is afgescheiden. Deze vijf kerspelen stonden naast elkaar en hadden onderling niet meer verband dan met andere kerspelen. Kerkelijk behoorden ze tot het bisdom Munster.

Zeer belangrijk was ook de handhaving van recht en orde. Daarvoor kwamen de redgers uit Hunsingo of een onderdeel daarvan bijeen op warven. De redgers kregen evenwel steeds zelfstandiger bevoegdheden in hun rechtsgebied, dat rechtstoel of gericht (jurisdictie) was geheten. Deze rechtstoelen vielen niet altijd samen met de kerspelen. In Winsum en omgeving waren dat 1. Winsum, Bellingeweer en Tijum; 2. Obergum, Maarslact, Saaxumhuizen en half Mensingeweer; 3. Baflo, Maarhuizen en half Mensingeweer. De redger bediende niet alleen het recht en zorgde voor de handhaving van orde, maar hij oefende ook de taak uit die tegenwoordig door de notaris wordt vervuld.

De zorg voor de afwatering leidde omstreeks 1300 tot de vorming van het Winsumer- en Schaphalsterzijlvest, dat in 1755 uit 12 schepperijen en 77 zijlleden bestond.

In de latere Middeleeuwen kende men in deze streken geen centraal gezag. Men had geen landsheer in de persoon van een hertog, graaf of bisschop, zoals in Gelderland, Holland of Utrecht. Dit leidde er toe, dat zich allerlei plaatselijke grootheden ontwikkelden, hoofdelingen, die op hun steenhuisen of borgen tot een soort dorpsheer werden. Zij streefden er met succes naar de op de edele heerden liggende rechten te bemachtigen en zo

overheersende invloed te krijgen in rechtstoel, kerk en zijlvestenij. In Winsum was dat de familie Ripperda, in Bellingeweer de Tamminga's.

Een machtige positie namen ook de kloosters in. De abten konden als geestelijke voormannen een leidende rol spelen in het maatschappelijk leven en werden daarbij gesteund door het uitgestrekte landbezit van de kloosters. Na 1594 kwam het beheer van de voormalige kloostergoederen aan de provincie. De daarbij behorende rechten werden in de loop van de zeventiende eeuw verkocht en kwamen grotendeels in handen van de jonkers, wier macht daardoor nog werd vergroot.

Het kerspel was nog het meest een eenheid. Wanneer er op het platteland gemeenschappelijk iets ondernomen moest worden, sprak het vanzelf dat dit kerspelgewijs geschiedde. Dit kwam tot uiting bij het leggen en onderhouden van dijken, terwijl ook bij rechtstoelen en zijlvestenijen het verband met de kerspelen nog zichtbaar is.

Tijdens de Franse overheersing veranderde een en ander drastisch. De heerlijke rechten werden vervallen verklaard. De behoefte aan plaatselijke besturen nam toe. Eerst werden plaatselijke kringen gevormd, maar in 1811 moesten dat naar Frans voorbeeld mairieën of communes zijn. Bij het herstel van onze onafhankelijkheid bleven deze gemeenten bestaan, zij het dat de Franse namen verdwenen. De maire werd in de plattelandsgemeenten schout, de adjuncten assessoren. Pas in 1825 werd de benaming burgemeester en in 1851 die van wethouder overal ingevoerd.

Piet Noord

Bronnen:

Winsums Verleden, 1957

Noorder Rondblik, 8 februari 1986

Infobulletin Winshem

Doctor Gerhard Freonwegens De Edele M
 Progemeesteten en Raad in Groningen. In constitutione de Richte toe
 Beslyngge met deesen Vrenen veragehand Brieve dat versandlyk ve
 Escheen is De Hoogwelgeborene Heer G. P. van Sijzama Heer va
 selve bekende en belere voor hem en zijn Erfgenamen het Reet van
 huynt te hebben an Meijste Rickers de van Meylen Hiddelunge
 Jukken Landt waar op de Huysdijche haer bekuytinge is staende ge
 ter van Lamm De grote Polaborn genaamt. Edog zoo groot en
 het selve daad in zijn vint en heeten is leggende door de m
 by de Meijnsche in gebruik is, voor het Reet van dese beklemminge
 Mees Conbarreke en dese Huysinge. Om de beklemminge accepteerde
 vijf hondert en vijf Car: guld. welke beklemmingen a vijf hondert en
 spant bekende van de Meijnsche Don Laesten metten tenen genn
 De Derhalven door deesen abdelmit quiteren, en ontrent de Geschenken
 haer in allen Deelen na de Lantke. Gelukte ontrent de Provint
 te komen te regulieren. Gempt het sed jarig geschenk waar van de me
 sullemse dese beklemminge De Meijnsche niet kennen worden ontrent de
 le jaren Landhuine van Dese 85. Jukken beklem Land ten agteren
 vringe van de lte. Dijn vervallen. Dooer dat de Meijnsche also dan d
 tendeeren, en de Comparantinne als Huysdijche staen an, om van dese
 jaarlyke an vrie geld tot huyre te betalen 70. Car: guldens boven alle
 Lande Lasten en lastigheden zoo als er nu op d'ij af in het Toekomen
 gene Lasten Gempt of sijt, om dat die alle tijt tot Laste van de Meijnsche
 Land Cirkaalyt en na d'ij recht gebruyken de Huysre na d'ij recht te betalen also op
 Jan Middendijche beklem de huyre h'ijte voor de beklemde jaarlyke Huysre. Lte de l
 hore Riets hebben en nog toekomstige. Gaecen gene Gempt of sijt beklemmt om de
 kens op d'ij tijt daer niet vrie kost en Schiedelore te magten veroren en hem en
 schie an alle Hoge en Lage. Rechten Corryten konoffens. Dactelre. Carat. reale
 In d'ij mitter penne met afschut van alle Geschechten. Deseu. D'ijghints. Contra. vrie
 en tot mees veften. Deseu. heb ik. Richte. opgemet. Deseu. met mijn g'wone h'ijte
 ge besedigt. Tot winshem in den jaer 1700. Regan en selvig den. H'ijghints. Deseu
 Des Lande gemaakt

Regia

Een beklembrief voor boerderij Kolhorn onder Obergum uit 1769

de tekst van de beklembrief

Doctor Gerhard Froon wegens De Edele Mogende H. Heeren

Borgemeester ende Raad in Groningen Geconstitueerde Rigter tot Woltersum Cum annexis

Betuijge met deesen openen verzegelden Brieue dat persoonlijk voor mij gecompareert en Erscheenen is De Hoogwelgebore Heer F.O. van Sijtzama, Heer van Bellingeweer etc. etc. Die selve bekende en belede voor Hem en Zijn Erfgenamen het Regt van Een vaste beklemming verhuijrt te hebben an Meijске Rickers Wed- van wijlen Hidde Rengeniers Desselvs vijf en dertig Jukken Landt waarop de Huijdersche haar behuysinge is staande, gelegen onder het Schatregister van Ranum De Grote Colhorn genaamt. Edog zoo groot en kleijn goed en quaad also het zelve aldaar in zijn Einden en Swetten is liggende zonder de mate daar op te leggen en bij de Meijersche in Gebruik is voor het Regt van deze beklemminge Neemt zij Huijdersche die Mede Compareerde en deeze Huijzinge Onder beklemminge accepteerde an voor Eene Somma van vijfhonderd en vijf Car.guld's,¹ welke beklemmeningen ad vijfhonderd en vijf Car.guld's de Heer Comparant bekende van de Huijdersche den Laesten metten Eertsten penn² ontvangen te hebben, Doende Derhalven door deesen alzo luit quiteren. En Omtrent de Geschenken nemen zij Comparanten aan haar in allen Deelen na de Staatze Resolutie Omtrent de Provintie Meijeren genomen of nog te nemen te regulieren, Exempt het zesjarig geschenk waarvan de meijersche zal zijn bevrijdt sullende deze beklemming de Meijersche niet kunnen worden Ontzegt, hetzij de Meijersche drie volle Jaren van deze Landhuijre van Deze 35 Jukken beklemd Land ten agteren is, als dan zal de beklemminge van zelfs zijn vervallen, zonder dat de Meijersche als dan daar tegens iets kan pretendeeren. En zij Comparantinne als Huijdersche nam an om van deze genoemde beklemede landen Jaarlijks an vrie geld tot huijre te betalen 70 Car.guldens boven alle ordinairis en extra ordinairis Landslasten en Swarigheden zoo als er nu op zijn of in het Toekomende nog mogen worden gelegd, gene Lasten Exempt of uijtgesondert die alle tijd tot Laste van de Meijersche zullen komen en het land Oirbaarlijk en na Landregt gebruiken de Huijre na Landregt te betalen als op St Jan Midsomer en op St Jan Midwinter, telkens de Geregte helfte voor de beloofde Jaarlijksche Huijre selve de Huurdersche ten onderpand alle hare riets hebbende en nog toekomende Goederen geene exempt of uijtgesondert om de beloofde Jaarlijksche huire telkens op zijn tijd daar uijt vrije kost en Schadeloos te mogen vorderen en beuren en in Cas van quade betalinge den Selve en alle Hoge en Lage Regten en Gerigten benefens deszelve Carateale Executie ter ersten instantie en submitteerende met afstand van alle Regts Carateale dezen eenigsins Contrarieerende in Oirkonde der waarheid en tot meerder Vestenisse Dezes heb ik Rigter opgemeld dezen met mijn gewoonlijk Zegel en Naams onderschrijvenghe bevestigt tot Winsum in den Jare 1700 negen en sestig den Agtjnden December 1769 en zijn Hier van twee eens luidjende gemaakt.

w.g. Dr. G. Froon Rigter

korte toelichting

De beklembrief heeft betrekking op de boerderij Kolhorn, ten noorden van de Onderden-damsterweg en ten oosten van de Takkebosserweg te Obergum. Deze boerderij wordt in het boerderijenboek *Boerderijen in het Halfambt* onder nummer 223 uitvoerig beschreven als 'Groot Kolhorn'. De beklemming heeft betrekking op 35 jukken, dit is ongeveer 17 ha. De beklemluur bedraagt 70 Carolieguldens.

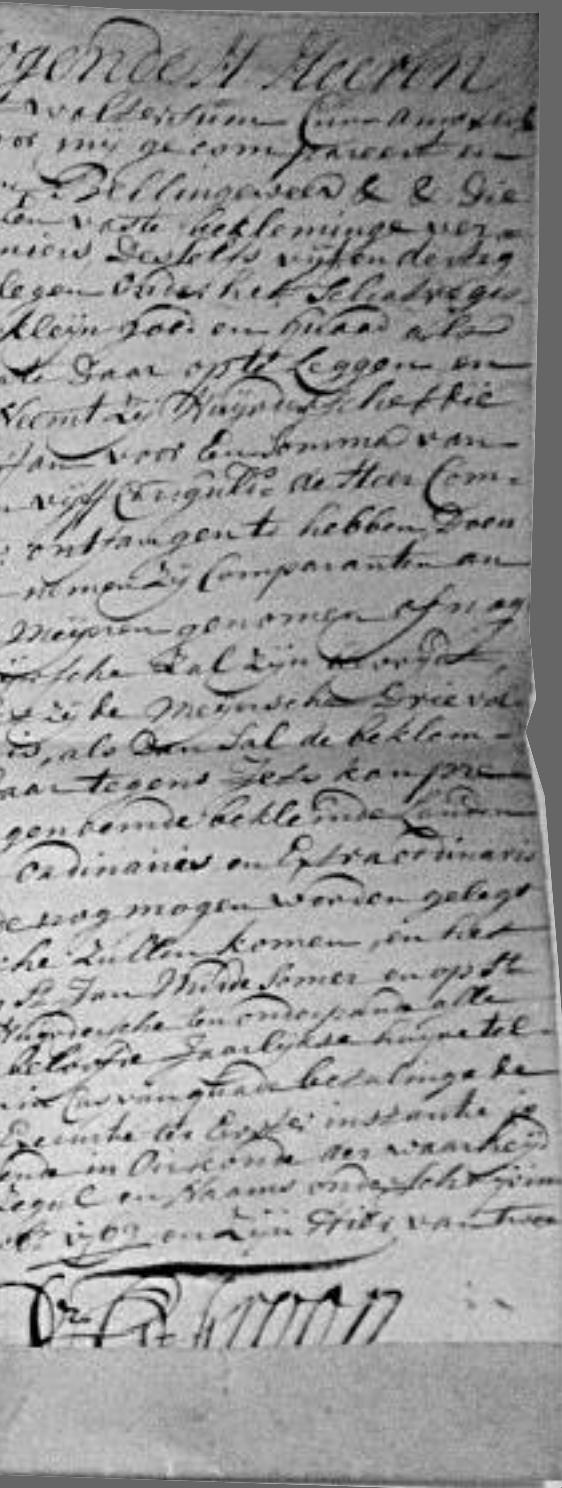
De in de beklembrief genoemde Meijске Rickers, weduwe van Hidde Rengeniers, is als beklemede meijerse opgevolgd door haar zoon Rickert Hiddes. Rickert Hiddes is in eerste echt gehuwd geweest met Derkje Luitjes en na haar overlijden met Nantje Alberts. De echtelieden Hiddes-Alberts zijn opgevolgd door hun enig kind, Hidde Rikkerts, die aan zijn naam 'Kolhorn' heeft toegevoegd.

De boerderij (de beklemming) verbleef daarna tot 1917 in eigendom bij de familie Kolhorn. Vanaf 1917 waren achtereenvolgens bewoners/eigenaren de fam. B.H.- en P.M. Harkema, de fam. J. en H. van den Akker, de fam. L.K. van den Akker en de fam. Scherpenzeel.

Joh. Huitsing

¹ Carolieguldens (toenmalige betaaleenheid)

² penn' = penningen

Verslag van de lezing ‘1550-1850, Wonen en Werken in Winsum e.o.’

De lezing waarvan hieronder een verslag staat, werd door dr. Richard Paping gegeven op de avond van de jaarvergadering op 22 maart 2011. Bij deze vergadering waren zo'n 50 mensen aanwezig.

Richard Paping is universitair docent aan de Rijksuniversiteit te Groningen, waar hij sinds 1997 Economische en Sociale geschiedenis doceert aan de Faculteit der Letteren. Voor die tijd was hij van 1991 tot 1998 docent aan de Faculteit der Economische Wetenschappen. In 1995 promoveerde hij onder de titel *Voor een handvol stuivers* op de levensstandaard van Groninger plattelanders van 1770 tot 1860. Hij schreef naast vele publicaties over economische en sociale geschiedenis ook een hoofdstuk in *Winsum 1057-2007* over de beroepsbevolking van Winsum in de vroegmoderne tijd.

Ondanks het feit dat hij veel onderzoek heeft gedaan naar de omstandigheden op het Groninger platteland in de vroegmoderne tijd, moet de spreker toegeven dat hij haast nooit in Winsum

is geweest. Hij vindt het spijtig dat deze periode in de provincie Groningen altijd wat onderbelicht is gebleven, ofschoon er veel materiaal over deze eeuwen beschikbaar is.

De lezing is onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- *De 16e eeuw*
- *Winsum als representatief onderdeel van de Nederlandse kustgebieden*
- *Bewonersgeschiedenis*
- *De stagnatie in de 18e en 19e eeuw*
- *Vragen en opmerkingen*

De 16e eeuw, de tijd van Hollands Welvaren

De kustgebieden van Zeeland, Holland, Friesland en Groningen waren al voor de Gouden Eeuw een zeer welvarend gebied. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat de verstedelij-

king in deze eeuw al zeer gevorderd was: rond de 45% van de mensen woonde in een stad. De landbouw in de kustgebieden was grootschalig vergeleken bij andere gebieden in Europa en er was sprake van een volledige geldeconomie.

De reden voor deze welvarendheid was onder andere de variatie in beroepen die binnen de bevolking voorkwam. Niet alleen in Holland, maar ook op de Groninger klei waren er veel gezinnen die niet in de landbouw of veehouderij, maar in de handel of als ambachtslieden werkzaam waren. In de rest van Europa was ruilhandel nog gemeengoed, in de kustgebieden van Nederland kwam dit door de vele handel en de variatie in de economie niet meer voor.

Winsum als representatief onderdeel van de Nederlandse kustgebieden

Ook in de provincie Groningen was de verstedelijking relatief hoog, hoewel er hier weinig grote steden waren. De dorpen in de provincie vertoonden echter stedelijke trekjes: in onder andere Winsum, Leens en Wehe-den Hoorn zijn er rond deze tijd veel verschillende ambachten te vinden. Dat relatief weinig mensen in de landbouw of veeteelt werkzaam waren, blijkt wel uit het feit dat in 1550 zo'n 85% van de Winsumers landloos was, en dus geen boerderij bezat. Door de grote boerenbedrijven kon er een grote export van

runderen naar Holland plaats vinden.

In Winsum echter was deze schaalvergroting niet vergelijkbaar met die in Holland. De kloosterboerderijen alhier waren grote bedrijven, maar door versplintering van de landbouwgebieden in de loop der tijd bleef Winsum qua schaal van de bedrijven achter ten opzichte van Holland. Met behulp van boerderijboeken is helaas niet te reconstrueren hoe de schaalvergroting in en rond Winsum precies plaatsvond.

Het succes van de Nederlandse kuststeden is te danken aan de grote mate van specialisatie binnen de markt. Door de vruchtbare gronden en schaalvergroting ontstonden er overschotten van landbouwproducten, waardoor de specialisatie in andere ambachten mogelijk was. De waterhuishouding, de vrijhandel en de goede transportmogelijkheden in de kustgebieden zorgden ervoor dat de producten makkelijk verhandeld konden worden. Daarnaast was de macht van de adel beperkt, waardoor een goed werkend juridisch systeem gehandhaafd kon worden. De individualistische instelling van de mensen en de sociale dynamiek zorgden ook voor welvaart: zo kon men in de meeste gevallen trouwen met wie men wilde, en waren er veel kansen tot persoonlijke ontwikkeling. Het goede onderwijssysteem in de Nederlandse steden werkte dit in de hand.

Bewonersgeschiedenis

De lezer laat aan de hand van dia's van de kadastrale kaart uit 1806 zien hoe de huizenbouw zich ontwikkelde in deze tijd. De belangrijkste conclusie die moet worden getrokken is dat er weinig huizenbouw plaatsvond: in Winsum bleef het aantal jarenlang rond de 100 huizen schommelen.

De stagnatie in de 18e en 19e eeuw

Na de pauze gaat de spreker in op de stagnatie na de Gouden Eeuw, en wat deze periode voor Winsum betekende. Tot 1830 behoorden de inwoners van de Groninger kustgebieden tot de rijksten van de wereld. Na deze tijd volgde een periode van de-urbanisatie: in de achttiende eeuw groeide het platteland sneller dan de steden. Deze daling van de stedelijke gebieden vond vooral in Holland plaats. In Groningen stagneerde de stedelijke bevolking weliswaar, maar in de landbouwgebieden bleven de bevolkingsaantallen ongeveer gelijk aan die in de voorgaande eeuw. Het verlies van Winsum als centrumpositie in de provincie begon rond 1750 en was in 1850 compleet. In Winsum bleef een kleine adellijke kring bestaan, de spreker toont aan de hand van dia's een aantal adellijke huizen in het dorp.

Vragen en opmerkingen

Na de lezing volgen er enkele vragen vanuit het publiek.

Was de economische achteruitgang van Winsum te wijten aan het dichtslibben van het Reitdiep?

De spreker geeft als antwoord op deze vraag aan dat er helaas weinig tot niks bekend is over de Middeleeuwse economie in Winsum, pas vanaf 1580 zijn er bronnen. De Hunze is echter altijd een goed bevaarbare rivier geweest.

Na een vraag over malaria in de provincie Groningen, geeft de spreker aan dat de malariamug brak water nodig heeft om zich

voort te planten. Na de bouw van de sluizen in Zoutkamp was er langs het Reitdiep geen sprake meer van gevallen van de drie-daagse koorts.

In 1826-1827

was er sprake van een grote sterftepiek, waarschijnlijk kwam dit door malaria.

Op een vraag over de adel in Winsum en wat deze adel heeft nagelaten, antwoordt de spreker dat er weinig egodocumenten zijn van voor 1800. Alleen uit inventarissen en rechtbankverslagen kan enige informatie gehaald worden. Door inteelt en kinderloosheid was de adel rond 1800 praktisch verdwenen.

De laatste vraag vanuit het publiek gaat over de schaalvergroting, en hoe deze in deze contreien geschiedde. Helaas zijn hierover geen bronnen van vóór 1500 en zijn de weinige gegevens hierover nog nooit systematisch uitgezocht.

Na het beantwoorden van de vragen dankt de voorzitter dr. Richard Paping voor zijn betoog over de economische omstandigheden in Winsum en omstreken. Het is jammer dat er zo weinig bronnen zijn over de toestand in de middeleeuwen, terwijl over de vroegmoderne tijd relatief veel meer bekend is.

Hoe Eenrum, Mensingeweer, Obergum en Winsum een naam kregen

Eenrum, Mensingeweer, Obergum en Winsum hadden nog geen namen, en dus werden drie bekwame mannen benoemd, die deze moesten bedenken. Het waren de dikke Stokkum, de lange Kortum en de smalle Bergum. Ze zaten langen tijd tezamen, doch ze konden geen namen vinden, en ze besloten het toeval als peetoom te kiezen.

't Eerste dorp, waar ze aankwamen, was naar den zin van den dikken Stokkum. Want hij kreeg daar voor zijn part te eten: drie borden erwtensoepp met kluiven en varkenssooren, er bij menigte in drijvende; toen een bruin-gebraden varkenscarbonade met lekker, wit vet er inflarden aan, gedompeld in een sausje, om een dood mensch weer levend te maken; toen een geurig stuk kalfsvleesch, aan het spit gedraaid; en duiven en wilde eenden, malsch als 't jonge gras; enten laatste een rozig speenvarkentje, dat uit mekaar viel, als je er met je hand aan raakte. De buik van den dikken Stokkum zwol, of hij bersten moest.

Zijn beide vrienden zagen het gevaar tijdig, en ze lieten een smid komen, die een band maakte om Stokkum's buik.

's Avonds was er weder een rijk maal, en opgediend werden: een kapoen, zoo zoet als honing; een forel, wit gelijk sneeuw, en smeltend op de tong; kuikentjes, die een oud mensch kon bijten; en een bruin-korstig stuk rundervleesch, met fijnen rijnwijn begoten.

Stokkum liet 't zich zoo smaken, dat zijn buik weder begon te rijzen. Maar helaas! daar stiet 't uitzettend vet tegen den band... met zulk een kracht, dat 't ijzer begon te kraken.

Toen riep Stokkum in doodsangst, bedoelend, dat hij nog een band wilde hebben ter versterking van den eersten: "Nog 'e'en 'r um. Nog 'e'en'rum." En sinds dien heet de plaats, waar dit gebeurde: Eenrum.

Eindelijk verlieten de drie vrienden het dorp, waar zij het zoo goed hadden getroffen.

Ze kwamen aan een riviertje. 'Daar durf ik niet over', zei de dikke Stokkum. 'Ik wel', snoefde de lange Kortum.

Hij nam den polsstok, en sprong naar den anderen oever. Om zijn meesterschap te bewijzen, zette hij weder, zoodra hij was aangekomen, den polsstok in den bodem, en sprong ten tweeden male, thans naar zijn vrienden terug.

'Kijk 'ns!', riep de smalle Bergum uit, 'daar heb je 't mensching al weer'.

Natuurlijk heet het dorp, waar dit geschiedde: Mensingeweer.

Ze moesten verder, en nu was 't de beurt van den smallen Bergum, om zijn kunsten te toonen. Ze kwamen aan een water, waar twee dorpen tegenover elkaar liggen. Nu zou Bergum eens laten zien, wat hij vermocht.

In de zeventiger jaren werden bij het omsnijdingskanaal regelmatig wedstrijden polsstokverspringen georganiseerd. Dit evenement vond plaats ter hoogte van de plaats waar zich nu de parkeerplaats van de C1000 bevindt. (Foto: Dhr. F. Heerema)

Hij wilde springen – Ocharme! Hij bleef met den polsstok in 't midden steken.

De dikke Stokkum was bang, dat zijn kameraad verdrinken zou, en kreet: 'O Berg-um! O Bergum!'

'Als hij 't leven er maar van afbrengt', riep de lange Kortum.

'Ik wensch 't' um! Ik wensch 't um!'

Sinds dien hebben ook de dorpen Obergum en Winsum een naam, gelijk het zulke flinke plaatsen betaamt.

En vol trots keerden de drie mannen naar hun huis terug. Ze hadden hun plicht volbracht – Eenrum, Mensingeweer, Obergum en Winsum waren gedoopt.

Uit: Nederlandsche sagen en legenden, Josef Cohen, W. J. Thieme & Cie, 1917

Schilderij Jaap Stevens

een schilderachtig
en inspirerend
2012

Bestuur en redactie

P e d i c u r a

gediplomeerd voetverzorgster
aantekening diabetische voet
hotstone-massage
voetreflexzonetherapeute
massage-therapeute
en stoel shiatsu

fennie braad
nieuwstraat 48
9952 ej winsum

06 - 20 43 78 49
behandeling op afspraak

Winsums Verleden

Winshemer Dubbel Gebeide Graengenever
literkruik

**Slijterij Guikema
Gall & Gall**

www.slijterijguikema.nl

Hoofdstraat W.7 9951AA Winsum

tel. 0595 - 444032

*Al bijna een halve
eeuw van Winshems
historie hét adres voor
tapijt ende gordijnen
ende rest*

...daarvoor gaat u naar
binnen

G. Reindersstraat 2 9951 CC Winsum tel 0595-441584

Hoofdstraat W13 te Winsum
0595-444322